

ÖMER SEYFETTİN'İN “FON SADRİŞTAYN'IN KARISI” VE “FON SADRİŞTAYN'IN OĞLU” ADLI HİKÂYELERİNDEKİ KADIN KAHRAMANLARIN MUKAYESELİ İNCELEMESİ

*Nazik ZENGİN**

Geliş Tarihi: 27.07.2020

Kabul Tarihi: 10.09.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: Özel Sayı

Sayfa: 192-202

Yıl: 2020

Dönem: Ekim

Özet

Türk edebiyatında hikâye denince akla gelen ilk isimlerden biri Ömer Seyfettin (1884-1920)' dir. Roman, makale, şiir, mensur şiir gibi türlerde de eser veren Ömer Seyfettin; daha çok hikâyeleriyle tanınır. Otuz altı yıllık kısa hayatına, büyük çapta eserler sığdırmayı başarmış bir yazardır. Hikâyelerinde; Türk kadın karakterlere yer verdiği gibi yabancı uyruklu kadınlara da yer verir. Bu anlamda; *Fon Sardiştayn'ın Karısı* ve *Fon Sardiştayn'ın Oğlu* hikâyelerinde okura, Türk kadını hakkında kesitler sunar. Ömer Seyfettin *Fon Sardiştayn'ın Karısı* adlı hikâyede, başkişi Sadrettin Bey'in karısının müsrif olduğundan, sadece kendini düşündüğünden, hayatı gezme ve süslenme üzerine kurduğundan söz eder. *Fon Sardiştayn'ın Oğlu* hikâyesinde Sadrettin Bey'in eski karısının, aslında ne kadar mükemmel bir şahsiyet olduğunu anlatır. Bu çalışmada; her iki hikâye incelenerek kadın kahramanların hem olumlu hem de olumsuz anlatılması arasındaki “tezatlık” hikâyeler karşılaştırılarak ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ömer Seyfettin, Türk Kadını, Hikâye.

* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Tokat, nazikzengin@gmail.com / ORCID: 0000-0001-8841-4117

COMPARATIVE INVESTIGATION OF WOMEN’S HEROES IN THE STORIES OF ÖMER SEYFETTİN’S NAMED “FON SADRIŞTAYN’IN KARISI” AND “FON SADRIŞTAYN’IN OĞLU”

*Nazik ZENGİN**

First Received: 27.07.2020

Accepted: 10.09.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: Special Issue

Pages: 192-202

Year: 2020

Session: October

Abstract

Ömer Seyfettin (1884-1920) is one of the first name come to mind when the subject is stories in Turkish Literature. Ömer Seyfettin, who also works in novels, articles, poems, proes poem, is known for his stories. He is a writer who manage to fit extensive work in his short life of thirty-six years. In the story; Turkish women include foreing women as well as characters. In this sense, he presents chapters about Turkish women in the story of *Fon Sadriştayn’ın Karısı* and *Fon Sadriştayn’ın Oğlu*. Ömer Seyfettin in the story which name *Fon Sadriştayn’ın Karısı* mentions that the wife of the main character is wasteful, selfish and she built life on travelling and decoration. In the story of *Fon Sadriştayn’ın Oğlu* tells, exwife of Sadrettin how perfect personality she is. In this study, both storyies was compared and analyzed the contrast between the positive and negative expression of Turkish women.

Key Words: Ömer Seyfettin, Turkish Women, Story.

* Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Science and Literature, Department of Turkish Language and Literature, Tokat, nazikzengin@gmail.com / ORCID: 0000-0001-8841-4117

Giriş

Ömer Seyfettin, Türk edebiyatında hikâye türünde eserler vermiş olan önemli isimlerden biridir. Genç yaşta yaşamını yitiren yazar hikâye, roman, şiir, mensur şiir türlerinde eserler vermiştir; ancak asıl ününü hikâyeleriyle kazanmıştır. Ömer Seyfettin, hikâye yazarlığının ayrı ve çekici bir çalışma alanı olduğunu açık bir şekilde ortaya koyar. Türk edebiyatında, küçük hikâyenin hem gelişmesinde hem de ilgi görmesinde çok büyük bir rolü vardır (Önertoy 1972: 145).

Ömer Seyfettin, sadece eser vermekle kalmamış dil alanında da çalışmalar yapmıştır. "Yeni Lisan" makalesiyle millileşmeyi, sadeleşmeyi ön plana çıkarmıştır. Bu sayede; millileşme sürecini başlatarak edebiyatımızda yeni bir ufuk açmıştır. Hikâyelerinde bu millî şuuru hep ön planda tutmuştur.

Ömer Seyfettin, çeşitli tarihsel olayların olduğu yıllarda yaşamıştır. Yazarın; II. Meşrutiyet Dönemi, Trablusgarp Savaşı, I. Dünya Savaşı gibi önemli olaylara tanık olduğu görülür. "Toplum için sanat" anlayışını benimseyen yazar, eserlerinde toplumsal konulara da yer verir. Eserlerini oluştururken konu seçmekte hiç zorluk çekmez. Bunu şu şekilde dile getirir:

"Ben her şeyden, en ehemmiyetsiz bir fıkradan, bir cümleden bir hikâye, koca bir roman çıkarabilirim" (Korkmaz 2013:220).

Ömer Seyfettin, Türkçü/ milliyetçi bir yazar olarak karşımıza çıkar. Yaptığı çalışmalarla ve eserleriyle bunu açıkça ortaya koymuştur. Ömer Seyfettin'de Türkçülük ve milliyetçilik düşüncesinin oluşmasında, Balkan sınırlarında bulunduğu dönem ve bu dönemde yaşadığı olaylar etkili olmuştur. Sanatçı, bu dönemde Bulgar, Sırp ve Yunan azınlıkların millî çıkarlarını gözeterek yapmış oldukları faaliyetleri görür ve onların Türklere bakışı, yazarı derin bir şekilde etkiler (Çetişli, Çetin, Doğan, Gür, Karataş, Demir 2016: 305).

Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki amacı; millî şuuru güçlendirmektir. Toplumda ortaya çıkan sorunların çözümünü de buna bağlamaktadır.

"[...] Konularını çoğunlukla gerçek hayattan alan hikâyelerinde yapmak istediği şey, millî şuuru kuvvetlendirmek ve aksak yönlerini mizah yollu tenkid ederek Türkiye'nin medeni kalkınmasını hızlandırmaktır [...]" (Akyüz 2014: 186).

Millî duygulara önem veren sanatçı, sosyal hayatı ve bu alanda oluşan gülünç davranışları eleştirir. Bu sebeple de bozuk olanı tenkit etmekten uzak durmaz (Ergül 2020: 349).

Edebiyatımızda kadın konusu, bugüne kadar birçok eserde ele alınmıştır. Kadının sosyal anlamda; aktif olarak hayatta yer alması II. Meşrutiyet Dönemi'nden sonra olmuştur. Bu dönemde, basın-yayın alanında ve sosyal olarak özgürlük ortamının oluşması, kadının da hayatta aktif olarak yer almasını sağlamıştır. II. Meşrutiyet sonrası kadın dergilerinin, gazetelerinin sayıca fazla olması bunun en büyük kanıtıdır.

Bu çalışmada; Ömer Seyfettin'in *Fon Sadriştayn'ın Karısı* ve *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* isimli hikâyelerinde Türk kadınının hem olumlu hem de olumsuz anlamda anlatılması üzerine inceleme yapılmıştır. Bu anlamda Ömer Seyfettin'in ideal Türk kadınına okura nasıl yansıttığı da incelenmiştir.

Ömer Seyfettin, modernleşme bağlamında hikâyemizde ilk olgun örnekleri verir. Bunda; iyi bir gözlemci olması ve ironiye kaçan bir anlatım tarzını benimsemesinin de etkisi vardır. Türkçü bir anlayışa sahip olan Ömer Seyfettin bu anlayışla, tarihe bakışımıza ve olayları yorumlamamıza yardımcı olmuştur (Kolcu 2012: 14).

Ömer Seyfettin hikâyelerinde; günlük olayları da konu edinmiştir. Gerçekçilik anlayışı ile hareket eden yazar, eserlerini sade bir dille kaleme alarak toplumda herkesin anlayabileceği tarzda eserler vermiştir.

“Ömer Seyfettin'in edebiyat anlayışı gerçekçiliktir. Kuvvetli bir gözlem gücü, yalın ifade hikâyelerine hâkimdir. Vak'a hikâyelerini tercih eder ve şahısları davranışlarıyla hareket halinde verir. Gerilimi iyi ayarlaması bu hikâyelere heyecan katar. Onun çarpıcı kılmak için kullandığı bir yol da mizahtır” (Enginün 2012: 315).

Ömer Seyfettin, hikâyelerinde erkek karakterlere yer verdiği kadar; kadın karakterlere de yer verir. Milletine bağlı olan ve Türklük bilincini derin bir şekilde yaşayan ve bunu da hikâyelerine yansıtan yazar, hikâyelerinde sadece Türk kadınlarına değil yabancı uyruklu kadınlara da yer verir. Hikâyelerindeki kadın karakterler belli özellikleriyle verilir. Ancak *Fon Sadriştayn'ın Karısı* ve *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyelerindeki kadın karakterin aynı kişi olması ve bunun yanında söz konusu kahramanların zıtlıklar içerisinde anlatılması dikkat çekicidir.

1. Hikâyelerin Özetleri

1.1. "Fon Sadriştayn'ın Karısı" Adlı Hikâye

Hikâye başkişisi Sadrettin Bey'dir. Sadrettin Bey zayıf, çelimsiz biridir. Küçük yaşta anne ve babasını kaybettiği için halası ile birlikte yaşamaktadır. Sadrettin Bey, Almanca bilen ve resim yeteneği olan biridir. Bu sebeple; Anadolu Şimendifer Kumpanyası'nda memur olarak görev alır. Sadrettin Bey, zaman geçtikçe daha da zayıflar. Halası bu yüzden, onun bir an evvel evlenmesini ister. Bir kız bulurlar ve Sadrettin Bey ile tanıştırlar. Sadrettin Bey, bu kızını çok beğenir. Görücü usulüyle bu kızla evlenir. Evlilikleri ilk ay güzel gider. Ancak halası, Sadrettin'in karısının evde hiçbir iş yapmadığını söyleyerek ondan memnun olmadığını dile getirir. Bunun üzerine; Sadrettin karısını da alarak başka eve taşınır. Karısının harcamaları onu zorlar ve giderek daha da zayıflayarak hastalanır. Hava değişikliği için Almanya'ya arkadaşının yanına gider. Alman kadınların, harcamalarında daha dikkatli olduklarını görünce, kendi karısıyla Alman kadınlarını karşılaştırır. Almanya'da yaşayan arkadaşı ona, karısından boşanmasını ve bir Alman kadınla evlenmesini tavsiye eder. Sadrettin de eşinden boşanarak; Alman bir kadınla evlenir. Karısıyla birlikte İstanbul'a yerleşirler. Karısının zorunlu ihtiyaçlara bile ihtiyatlı davranması Sadrettin'i memnun eder. Bir erkek evladı olur. Sadrettin'in Alman kadınla olan bu mutluluk gösterisi ile hikâye biter.

1.2. "Fon Sadriştayn'ın Oğlu" Adlı Hikâye

Hikâye, *Fon Sadriştayn'ın Karısı* adlı hikâyenin devamı niteliğindedir. "Yirmi beş sene sonra" ibaresi ile başlayan hikâyede Fon Sadriştayn ve eşi artık yaşlanmışlardır. Yirmi beş yıl önce zayıflıktan dem vuran Fon Sadriştayn artık kilo aldığı için rahat bir şekilde dışarı çıkamamaktadır. Alman kadını Lida ile evlendikleri günden itibaren "birikim" üzerine kurmuş oldukları yaşantıları, oğullarının tüm parayı alarak Amerika'ya kaçması ile altüst olmuştur. Fon Sadriştayn, millî şair olarak addedilen Orhan Bey'in bir gazetede mülakatına rastlar. Orhan Bey, orada her şeyi annesinden öğrendiğini söylemiştir. Fon Sadriştayn bu sebeple, Orhan Bey'i yetiştiren anneyi çok merak eder. Onu arayarak yanına gelmek istediğini söyler. Orhan Bey'in annesini gördüğünde çok şaşırır. Çünkü o, iftira atarak boşandığı eski karısıdır. Sadrettin Bey, bunu kendisinin yapmadığını söylese de atılan bu iftiralara karşı sessiz kalması bu kadını üzmüştür. Sadrettin Bey hızla bu evi terk ederek Almanlaşmış evine döner (Uğurcan 2012: 278). Madame Sadriştayn kapıyı açar ve bastonunu dördüncü kez kaybettiği için kocasına kızar. Bir daha baston kullanmaktan onu men edeceğini söyler. Sadrettin artık hayatına bu şekilde devam edecektir.

2. Hikâyelerdeki Kadın Kahramanların Karşılaştırılması

2.1. Eş Olarak Kadın Kahramanlar

Hikâyelerdeki erkek kahraman Sadrettin Bey, her iki evliliğini görücü usulü ile gerçekleştirmiştir. Sadrettin Bey'in ilk eşi, eğitilmiş biridir. İlk eşinden, Fransızca konuşabilmesi, piyano çalabilmesi gibi özellikleriyle hikâyede övgüyle bahseden Sadrettin Bey eşini, şiirlerde anlatılması güç olan tasvirlerin âdeta insan şekline girmiş haline benzeterek anlatır:

"[...] Bu, zayıf, açık sarı saçlı, saz benizli, sinemalarda aşkla elem rollerine çıkan aktrislerle benzer narin bir kızdı. Canlanmış, insan şekline girmiş bir şiirdi [...]" (Ömer Seyfettin 2020: 657).

Sadrettin Bey, ilk başlarda övgüyle bahsettiği ilk eşinden zamanla şikâyet etmeye başlar. Çünkü eşi Sadrettin Bey'e göre, müsrif biridir. Parayı elinde tutmayı bilmeyen, bir kıyafete on lira verebilecek kadar rahat bir insandır. Sadrettin Bey, on lira olan maaşıyla evi zor geçindirmektedir. İlk eşi yemek yapmayı, temizlik yapmayı bilmemektedir. Annesinin evinde de hiç yapmamıştır. Hikâyede Sadrettin Bey, eşinin mutfağın yerini bile bilmediğini söyleyerek, memnuniyetsizliğini şu şekilde dile getirir:

"[...] Ne yapacağımı şaşırılmışım. Halim karımın umurunda değildi. Mütteharrik bizzat bir tuvalet makinesi gibi temizleniyor, pudralanıyor, boyanıyor, giyiniyor, geziyor, tozuyor, geliyor, yemeğini yiyor, yatağına yatıyor, rahat rahat uyuyordu! Aşçı ile hizmetçinin elinde kalmıştık. Karım hatta mutfağın nerede olduğunu bile bilmiyordu [...]" (Ömer Seyfettin 2020: 658).

İlk eşinden, kendisiyle ilgilenmediğinden ve sürekli gezmek, süslenmek istediğinden yakınan Sadrettin Bey, Almanya'ya bir arkadaşının yanına gider. Orada arkadaşının, Alman bir kadınla evlilik hayatını görür ve kendi karısıyla mukayese eder: *"[...] İstanbul'u kendi hayatımızı, zayıf karımın müsrifliklerini, beşer liraya ancak ikişer defa giyilen bluzları, beşer meciyeli ipekli çorapları, her iki ayda bir Kalivoristi'ye yirmişer liraya yaptırdığı tayyörleri, otuzar liralık el dantelalarını hatırladım. İstanbul'a dönmek saatleri yaklaştıkça içimde bir sıkıntı peyda oluyor, büyüyor, beni hastalandırıyordu. Bu rahatı, bu saadeti, bu fazileti memleketimde mümkün değil bulamayacaktım [...]"* (Ömer Seyfettin 2020: 659).

Sadrettin Bey, arkadaşına konuyu açar ve karısıyla olan sıkıntılarını dile getirir. Arkadaşı da hayatın, Alman kadınlarla mutlu bir şekilde geçeceğini, Türk olan karısını boşayarak Alman bir kadınla evlenmesini önerir. Sadrettin Bey, Alman bir kadınla yine

görücü usulü bir evlilik gerçekleştirir. Bu evlilikle Sadrettin Bey, Fon Sadriştayn ismini alır. Fon Sadriştayn, Alman kadın ile evlilik hayatına mutlu bir giriş yapar. İlk eşi ile bu Alman kadın arasında dağlar kadar fark vardır. İlk eşinin aksine bu Alman karısı, evi az parayla güzel bir şekilde geçindirir. Hatta paranın büyük bir kısmını, aylık olarak bankaya yatırır. Bu şekilde, hem birikimlerini yaparlar hem de rahat bir şekilde geçinirler. Alman karısı, Türk olan karısının harcamalarının yarısı kadar bile harcama yapmamaktadır. İlk eşi, yemek yapmayı bilmeyen, ev işlerini hizmetçi tutarak yemek işlerini ise; bir aşçı tutarak gerçekleştiren bir kadındır. Alman kadın ise; kendi yemeğini kendisi yapan, hizmetçi ve aşçı tutmanın gereksiz olduğunu düşünen bir kadındır. Alman kadın öyle tutumludur ki, doğum yapacağı zaman bile ebeye ihtiyaç duymaz işini kendi kendine halleder.

İlk eşinden, kendisiyle ilgilenmemesi, hayatı süslenmek üzerine kurulu olması bakımından şikâyet eden Fon Sadriştayn artık mutluluğu bu Alman kadınla yakalamıştır. Alman karısı, onu her öğle vakti görmeye gitmektedir. Yemeğini de yanında götürmektedir.

Sadrettin Bey ilk eşinden, evliliğin ilk zamanlarında memnun gibi gözüксе de bu memnuniyeti yaklaşık bir buçuk yıl kadar sürmüştür. Ondan müsrif ve ilgisiz bir kadın olarak bahseden Sadrettin Bey, Alman olan karısından "mesudiyet makinesi", "ilaç", "ab-ı hayat" gibi ifadelerle bahsederek kurtuluşu ondan bulmuştur. Hikâyenin bitiminde bu durumun tasvip edilmediği, anlatıcı tarafından belirtilir. Anlatıcı bu durumdan, tiksintili bir durum olarak bahseder: "[...] *Fon Sadriştayn'ın uzvî istirahatinden, her anına mantıkla hesap karışan saadetinden, çamaşır yıkayan, yemek pişiren, tahta silen, kundura boyayan aşkından tiksiniyordum. Ta orada... şu küçük yalıcıkta müsrif, hesap bilmez, saz benizli, narin, şık bir kadınla borç içinde, manevi maddi ıstıraplar içinde...tabiatın uyuşuk sükûnu karşısında sessiz, mahmur yaşamak daha tatlı değil miydi?*" (Ömer Seyfettin 2020: 664).

Hikâyede Türk kadını, olumsuz özellikleriyle başkarakter Sadrettin Bey'e anlattıran sanatçı; yazıldığı zamanlarda inanılmaz bir gürültü koparan bu hikâyeye ek olarak *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* isimli hikâyesini yazar. Bu hikâyeyi, Türk kadınlarından özür dilemek için yazmıştır (Enginün 2011: 169).

Anlatıcı, hikâyenin sonunda martıların gökyüzünün ebediyetinden sürü halinde kopması ifadesiyle bu olayın, Fon Sadriştayn'ın da hayatındaki kopuklukların başlangıcı olduğunu; adeta okura hissettirmiştir. Hikâyenin başında, Sadrettin tarafından yere göğe sığdırılmayan Türk kadını, hikâyenin sonlarında israf eden, geçinilmesi zor, kendini düşünen ve hayatı süslenmek üzerine kuran kadın portresi çizilerek anlatılır. Sadrettin Bey,

Alman kadınının geçimine, ihtiyatlılığına duyduğu hayranlık dolayısıyla kendi karısını kötülemektedir. Hikâyede karısından nasıl boşandığı ve gerekçe olarak ne sunulduğu söylenmemektedir. Bu da erkek egemen anlayışın ortaya çıkardığı bir durumdur. Erkek isterse boşanır, kadın da bu duruma sessiz kalır gibi bir izlenim yaratmaktadır.

2.2. Anne Olarak Kadın Kahramanlar

Fon Sadriştayn'ın Karısı ve *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyelerinde kadın kahramanlar, eş olarak farklı karakterlerde olduğu gibi anne olarak da farklı karakterlerdir. Fon Sadriştayn'ın ikinci evliliğinden bir oğlu olmuştur. Bu çocuk, hayırsız bir çocuktur. Çünkü yirmi beş sene boyunca biriktirmiş oldukları parayı alarak, Amerika'ya kaçmıştır. İkinci eş olan Alman kadını annelik konusunda bu yüzden, Fon Sadriştayn tarafından başarısız olarak görülmektedir.

Hikâyenin sonunda Sadrettin Bey'in ilk eşi olduğu öğrenilen Türk kadını, annelik konusunda başarılarıyla anlatılır. Sadrettin Bey, ilk eşinin oğlu olduğunu sonradan öğrendiği Orhan Bey'e karşı inanılmaz bir sevgi besler. Fon Sadriştayn, gazetede Orhan Bey'in fotoğrafını görür, ince kaşları ve göz yapısı ile onu daha önce gördüğünü düşünür. Orhan Bey'in, büyük bir dâhi olduğunu düşünmektedir. Orhan Bey'in Yarın adlı gazeteye verdiği röportajda annesi hakkında söylediği sözlere dikkat çeker.

"Ben her şeyi annemden öğrendim. Annem beni dini bir vecd içinde büyüttü. Şiirimde duyduğunuz 'Lirizmin' menbaı ondan aldığım dini terbiyenin heyecanlarıdır. Şiirlerimi, hikâyelerimi, trajedilerimi evvela masal halinde ondan işittim. Onun halktan olan ruhu bana halk sevgisini, halk aşkını nefhetti" (Ömer Seyfettin 2020: 704).

Fon Sadriştayn'ın Oğlu adlı hikâyede yer alan kadın kahramanlar, anne olmaları açısından, Sadrettin Bey'in mukayeseleri ile ele alınır. Alman olan ikinci eşini, annelik konusunda başarısız bulan Sadrettin, millî değerlerine sahip çıkan, başarılı, memleketine faydalı işler yapan bir evlat yetiştirmiş olan Orhan Bey'in annesini başarılı bulur. Hikâyenin sonunda, kendi kendine bu durumun mukayesesini yapar. Hatta oğullarının, Orhan Bey ile aynı yaşta olduğunu söyler. Orhan Bey'in annesinden ulvî, mükemmel, millî terbiyeye önem veren bir kadın olarak bahseder.

"Acaba annesi nasıl ulvi, nasıl yüksek, nasıl mükemmel bir kadındı? Oğlunu ilhamın, hayatın, hakikatin tabîi menbalarına koca bir milleti halaskâr yapacak kadar millî bir terbiye veren bu kadın acaba nasıl bir vücuttu?" (Ömer Seyfettin 2020: 706).

Ömer Seyfettin'in, Türk kadını üzerinde durması onun Türkçü/ milliyetçi anlayışı sayesinde. Yazar bu tarz hikâyeleri millî şuuru kuvvetlendirmek için verir.

"Millî hislerinin kuvvetli oluşu, onun birçok hikâyelerini Türk Osmanlı tarihinin fazilet, iman ve kahramanlık vak'alarından alınmış mevzularla süslemiştir" (Banarlı 2001: 1104).

Hikâyelerden hareketle, millî değerlerini çocuğa aşıl原因, öğreten kadın, annelik konusunda başarılı olarak görülmekte; sadece kendi millî değerlerini önemseyen, eşinin millî değerlerini benimsemeyen, onlara saygı bile duymayan kadının ise; annelik konusunda başarısız olduğu görülmektedir.

2.3. Millî Değerlere Karşı Tavrı Bakımından Kadın Kahramanlar

Fon Sadriştayn, Alman kadınla yapmış olduğu ikinci evliliğinde, maddi bakımdan karısından çok memnundur. Memnun olmadığı bir konu vardır. O da bu Alman kadının, eşinin millî değerlerine önem vermemesidir. Otuz yıla yakın birlikte yaşadığı bu kadın, kendi değerlerine önem vermiş ama Fon Sadriştayn'ın değerlerini yok saymıştır. Millî bayram olarak kutlanan günlerden bir tanesi de millî şair Orhan Bey' in doğduğu gündür. Bu kutlamalar, ülkenin her tarafında yapılmaktadır. Ancak karısı Lida, bu bayramları önemsememektedir. Fon Sadriştayn birlikte yaşadığı bu kadın ile ruhlarının birbirine yabancı olduğu düşüncesini şu şekilde dile getirir: *"[...] işte yirmi sekiz sene bir çatı altında beraber ihtiyarladıkları hâlde ruhları birbirine yabancıydı. Aralarında ummanların, karlı şahikaların ayırdığı geçilmez bir hudut var gibiydi. İhtiyarladıkça, ihtiyarlayıp hastalandıkça bu çorak buz çölü daha ziyade genişliyor, daha ziyade büyüyordu [...]"* (Ömer Seyfettin 2020: 700).

Sadrettin Türk kadınla yapmış olduğu ilk evliliğinde, karısına ait millî değerler konusunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyesinde, bu kadının millî şair Orhan Bey' in annesinin olduğu öğrenildiğinde birtakım bilgiler elde edilmektedir. Böyle millî değerlerine bağlı, vatanına faydalı, eğitimli bir evlat yetiştirmesi, onun nasıl bir insan olduğunu göstermektedir. Fon Sadriştayn, eski eşi için "ulvî ve mükemmel" bir kadın olarak bahseder.

Sonuç

İncelenen *Fon Saydriştayn'ın Karısı* ve *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* adlı hikâyelerde, kadın kahramanlar olumlu ve olumsuz yönleriyle karşılaştırmalı olarak yansıtılmaktadır.

Fon Sadriştayn'ın Karısı hikâyesinde; Sadrettin Bey'in Türk karısı müsrif, geçimsiz, hayatı süslenmek üzerine kurulu olan bir kadın olarak anlatılmıştır. *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyesinde; Türk kadının annelik vasfı üzerinden evladını yetiştirirken bu yolda bilgiyi ve görgüyü veren, onu eğiten ve millî değerlerine bağlı bir evlat yetiştiren kadın portresi ortaya çıkar.

Fon Sadriştayn'ın Karısı hikâyesinde, Alman kadının yaptığı örnek davranışlar sergilenmektedir. Bu davranışlar arasında kadının ihtiyatlı olması gerektiği fikri vardır. Alman kadın Lida, parayı erkeğin kazanması gerektiği evin ise; kadına emanet olduğu kanısındadır. Sadrettin Bey'in ona cazip gelen özelliği budur. Hayatını tutumlu olma üzerine kuran bu karakter, hayatı boyunca mutsuz olmuştur.

Hikâyeler incelendiğinde; Türk kadınından ayrılmak isteyen Sadrettin'in, boşanmasıyla hayatından kopmalar başlamıştır. Yazar bu kopmaları, *Fon Sadriştayn'ın Karısı* isimli hikâyenin sonunda, martıların ebediyetten koparak gelmeleri benzetmesiyle okura sezdirmiştir.

Her iki hikâyede de Türk kadını aktif konumdadır. Sadrettin Bey'in Türk olan eski eşi, evde iş yapmasa da dışarıda gezerek aktif konuma getirilmiştir. Alman kadın Lida ise; parayı harcamaya korkan pasif bir kadındır. Doğum yaparken bile; para vermek istemediği için ebeye ihtiyaç duymamış ve kendi işini kendisi halletmiştir.

Fon Sadriştayn'ın Karısı hikâyesinde Türk kadının müsrifliği, gezmeyi sevmesi ve kendisiyle ilgilenmemesini bahane ederek boşanan Sadrettin Bey, *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyesinde Türk kadının annelik vasfı altında ne kadar bilgili, görgülü, eğitilmiş, ulvi bir kadın olduğunu Sadrettin karakteri üzerinden okuyucuya gösterir. Bu sayede yazar, Sadrettin karakterinin hayranlık duyarak zirveye taşıdığı bir Türk kadını yaratmıştır.

Ömer Seyfettin, *Fon Sadriştayn'ın Karısı* adlı hikâyede Türk kadını olumsuz bir şekilde anlatmış; *Fon Sadriştayn'ın Oğlu* hikâyesinde Türk kadını yücelterek zirveye oturtmuş ve bu olumsuzluğu tamamen yok etmiştir.

Kaynakça

- Akyüz, Kenan (2014). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Banarlı, Nihat Sami (2001). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Çetişli, İsmail; Çetin, Nurullah; Doğan, Abide; Gür, Alim; Karataş, Cengiz; Demir, Şenol (2016). *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Enginün, İnci (2012). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İnci (2011). *Mukayeseli Edebiyat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ergül, Müslim (2020). *Servet-i Fünûn'dan Cumhuriyete Kadar Yeni Türk Edebiyatı*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan (2012). *Millî Edebiyat II*. Erzurum: Salkım Söğüt Yayınları.
- Korkmaz, Ramazan (Ed.) (2013). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, (8. Baskı), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ömer Seyfettin (2020). *Ömer Seyfettin Bütün Hikâyeleri*, (Haz. Nazım Hikmet Polat). İstanbul: Yapıkredi Yayınları.
- Önertoy, Olcay (1972). "Küçük Hikâye Yazarı Olarak Ömer Seyfettin". *Türkoloji Dergisi*, 4(1): 137-145.
- Uğurcan, Sema (2012). *Edebiyatımız II Yazarlar, Meseleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.